

за дослідженням, а й слідчому та судді, які оцінюють зроблений експертом висновок і використовують його в судочинстві з метою встановлення істини у справі. Важливо у призначенні та проведенні експертизи дотриматись правильного механізму призначення експертизи (встановлення необхідності проведення експертизи; підготовка клопотання про проведення експертизи та матеріалів, якими воно обґрунтовується; звернення до слідчого судді й отримання ухвали; направлення ухвали суду та матеріалів кримінального провадження експерту). Саме зазначений механізм призначення експертизи допоможе в отриманні обґрунтованого висновку експерта в якості відповідей на питання, які виникли в результаті розслідування кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 11.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Корякина С.В. Судебно-экспертные услуги как средство наиболее эффективной реализации права на защиту. Научные труды. Российская Академия юридических наук. 2004. Вып.4. Том 3. С. 234–236.
3. Яковлев А.М. К вопросу о формировании убеждений судебного эксперта. Правовые и методологические проблемы судебной экспертизы. М.: Юрид. лит. 1974. 167 с.
4. Орлова В.Ф. Теория судебно-почерковедческой идентификации. Труды ВНИИСЭ. 1973. Вып. 6. С. 237–243.

Івасишин Тарас Михайлович,

доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії Служби безпеки України, кандидат біологічних наук, доцент

ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ

Недостатньо високий рівень розкриття злочинів, що вчиняються на сьогодні в Україні, пояснюється низкою причин, однією з яких є дефіцит інформації, необхідної як для встановлення підозрюваних на початковому етапі розкриття вчиненого злочину, так і для викриття всіх співучасників у злочинній діяльності, тобто у підготовці, здійсненні, приховуванні злочину й організації протидії розслідуванню. Це потребує удосконалення прийомів, методів і засобів зі збирання, фіксації й використання інформації, що має значення для розслідування.

Однією з умов, що визначає успіх й ефективність діяльності правоохоронних органів із запобігання, розкриття та розслідування злочинів, є рівень її забезпечення криміналістичною інформацією, яка характеризує вчинений (чи такий, що готується) злочин та осіб, причетних до нього. Із розвитком інформаційно-обчислюваної техніки,

комп'ютерних програм та електронних носіїв інформації аналітична діяльність правоохоронних органів перейшла на новий, більш якісний рівень. Результативність роботи правоохоронних органів щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень не можлива без своєчасного, достатнього і якісного інформаційного забезпечення. Така інформація фіксується, систематизується і зберігається в спеціальних інформаційних системах СБ України та МВС України, що називаються «криміналістичними обліками».

Термін «криміналістичні обліки» має умовний характер і застосовується для позначення тих спеціальних обліків СБ України й МВС України та структурних інформаційно-довідкових систем, методологічну основу яких становить криміналістика, і які містять інформацію про індивідуалізуючі, криміналістично важливі ознаки об'єктів (про ознаки зовнішності, папілярні візерунки, почерк, голос і т. ін.), сукупність яких дає змогу класифікувати та ідентифікувати об'єкти.

В організації та використанні криміналістичних обліків визначальним є питання про тотожність об'єктів, які перебувають у причиновому зв'язку з подією злочину чи розшукуваних правоохоронними органами.

Функціями криміналістичних обліків є:

- визначення об'єктів, належних до обліку;
- встановлення комплексу загальних й окремих ознак, які індивідуалізують об'єкт;
- фіксація цих ознак у реєстраційних чи системних документах;
- зосередження реєстраційних даних відповідно до системи, яка забезпечує швидке отримання відомостей про зареєстровані об'єкти та їх ідентифікацію.

Деякі дослідники, зокрема М.І. Клименко, Н.І. Солодкий, визначають криміналістичні обліки як науково обґрунтовану систему реєстрації певних об'єктів та їх ідентифікаційних ознак для розкриття злочинів. Наукову основу становлять індивідуальність відповідних об'єктів, їх відносна стійкість і здатність до ідентифікації. Криміналістичні обліки ведуть органи МВС України, Служби безпеки України та інші правоохоронні органи в централізованому порядку й на місцях у вигляді картотек, колекцій, електронних записів, автоматизованих пошукових систем тощо. У централізованому порядку ведуться: оперативно-довідкові (за прізвищами й дактилоскопічними картками), оперативно-розшукові (осіб, які зникли безвісти; невідомих трупів, крадених і вилучених речей тощо) та спеціальні обліки (куль, гільз і набоїв зі слідами зброї, картотека підроблених документів, виготовлених поліграфічним способом, картотека підроблених грошей тощо). На рівні місцевих криміналістичних обліків ведуться картотеки фотознімків слідів рук, вилучених із місць нерозкритих злочинів (слідотеки), дактилотеки, кулегільзотеки, колекції слідів знарядь злочину тощо [1, с. 27].

Водночас криміналістичний облік частіше ототожнюють із криміналістичною реєстрацією, що не зовсім правильно. Криміналістична реєстрація, незважаючи на однаковий предмет вивчення (особи, предмети й відомості про них), є більш вузьким поняттям, оскільки застосовується тільки в оперативно-розшуковій, слідчій і кримінально-виправній практиці [2, с. 249].

Варто звернути увагу на визначення «криміналістичного обліку», подане в підручнику криміналістики за редакцією І.Ф. Крилова, де криміналістичний облік – це науково розроблена система обліку осіб, предметів, інших об'єктів, відомостей про них, що мають криміналістичне значення [3, с. 250]. Дані криміналістичних обліків використовуються для попередження злочинів, розшуку злочинців, під час розслідування кримінальних проваджень. До завдання криміналістичних обліків входить забезпечення відповідних органів й осіб інформацією, необхідною для ідентифікації, а також відомостями, що мають значення для успішного розслідування і правильного вирішення кримінального провадження (наприклад, одержанні відомостей про непогашену судимість й ін.).

Натомість Р.С. Белкін визначає криміналістичні обліки як науково обґрунтовану інформаційну спецсистему, створену для збирання, обліку, нагромадження, оброблення даних про злочини й деякі інші об'єкти для подальшого їх (даних) використання правоохоронними органами в пошукових, у тому числі ідентифікаційних й інших цілях [4, с. 113].

У відомчих нормативно-правових актах МВС України йдеться, що правовою основою ведення персональних оперативно-довідкових і дактилоскопічних обліків в ОВС є Закон України «Про Національну поліцію», який визначає юридичні підстави й основні групи осіб, котрі підлягають оперативно-довідковим і дактилоскопічним облікам. Утім, слід зауважити, що дактилоскопічна реєстрація здійснюється не тільки на підставі зазначеного Закону, а ґрунтується на системі юридичних норм, які містяться і в інших нормативних актах. Тому більш точним було б твердження про те, що правовою основою створення й використання алфавітно-дактилоскопічних обліків є міжнародні угоди, в яких Україна виступає однією зі сторін, Кримінальний і Кримінальний процесуальний кодекси України, закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про інформацію», «Про державну статистику в Україні», «Про державну таємницю», «Про захист інформації», «Про засади запобігання і протидії корупції», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», накази та інші документи МВС, інших правоохоронних міністерств і відомств України, які регламентують засади використання інформації в протидії злочинності та корупційним проявам [5, с. 9].

Таким чином, можемо дійти висновку, що види криміналістичних обліків не обмежуються переліченими картотеками й колекціями. Фактично на криміналістичний облік можуть бути

поставлені всі види слідів та речових доказів, які вилучаються з місць злочинів, отриманих у процесі проведення оперативних заходів, і можуть бути об'єктами криміналістичних досліджень.

Підвищення ефективності використання можливостей криміналістичних обліків пов'язане не тільки із вдосконаленням наявних, але й зі створенням нових видів криміналістичних обліків.

Список використаних джерел

1. Клименко М.І. Підвищення ефективності використання криміналістичних обліків. Праці МВС. – К., 1987.
2. Біленчука П.Д. Криміналістика : підручник. – 2-ге вид., – К. : Атика, 2001. 544 с.
3. Крылов И.Ф. Криминалистика : учебник. – Ленинград, 1976. – 591 с.
4. Белкин Р.С. Курс криминалистики. – В 3 т.: Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. – М. : Юрист, 1997. – С. 113.
5. Бацько І.М. Правове регулювання дактилоскопічних обліків. Криміналістичний вісник. – 2000. – Вип. 1. – С. 9.

Калініченко Руслан Анатолійович,

головний судовий експерт відділу

комп'ютерно-технічних

та телекомунікаційних досліджень

Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України;

Пташкін Роман Леонідович,

заступник завідувача відділу комп'ютерно-технічних та телекомунікаційних

досліджень Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру

МВС України

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕДУРИ ВСТАНОВЛЕННЯ СКЛАДОВИХ ЧАСТИН СИСТЕМНОГО БЛОКУ ПЕРСОНАЛЬНОГО КОМП'ЮТЕРА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ КОМП'ЮТЕРНО-ТЕХНІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій поступово трансформує світ. Відкритий та вільний кіберпростір розширює свободу і можливості людей, збагачує суспільство, створює новий глобальний інтерактивний ринок ідей, досліджень та інновацій, стимулює відповідальну та ефективну роботу влади і активне залучення громадян до управління державою та вирішення питань місцевого значення, забезпечує публічність та прозорість влади, сприяє запобіганню корупції. Але розвиток інформаційних технологій обумовлює виникнення нових загроз безпеці особистій чи навіть національній [1].